



ՍՏԱԽԱՆՈՎԱԿԱՆԻ-ԳՐԱԳԱՐԱՆ

Ս. Ս. ԲՈՋԵՍՆ

Ստալինենկոբրեստի ինժեներ

**ԱՊՐ. Պ. Ս. Գ. Տ. Հ. ԲԱՆՎՈՐ
ՏԱՎՐՈՒ ՎԵՐԿՐԱԲԱՆԻ
ԱԾԽԱՏԱՆՔԸ**

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐԱԲԱՆԻ ԱԾԽԱՏԱՆՔԸ

(Ինժ. Ա. Գ. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ փորձը)

Թողարկում 5



**ՊՐԳՏՀ—ԽՍԺԿ—Ա.ՊՐՊՐԳՏՀ
Բազու—1939—Մոսկվա**

ԲԱՆՎՈՐ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԲԱԳՎԻ ԿԱԲԻՆԵՏ

ԱՂՐ. Պ. Մ. Գ. Տ. Հ.

(Բազում կոմունիստիչեսկայա փողոց, Կովկասի
նավթագործները միության շենք 2-րդ հարկ
սենյակ 21)

Կարիները տալիս են բանավոր և գրավոր կոնսուլ-
տացիա՝ բանավոր հեղինակներին գրքերի պլանը կազ-
մելու հարցերի վերաբերյալ նյութերի ընտրության
և սխառմատեղացման, տպագրության պատրաստելու
և հատուկ հարցերի մասին. գրքեր գրելու կապակե-
ցություններ:

Կարիները կոնսուլտացիա յե տալիս նայել բրո-
շյուրներ կազմելու «Մտախառովականի գրադարանի»
համար:

Կարիները անց ե կացնում բոլոր շրջաններում,
կուլտուրայի պլաններում կանոնավոր կոնսուլտա-
ցիա բանավոր-նավթագործների համար և ամեն կերպ
աջակցում ե բրոշյուրներ կազմելուն:

Կոնսուլտացիան լինում ե յուրաքանչյուր շրջանի
համար առանձին սահմանված ուրերին յերեկոյան
ժամը 7-ից մինչև 9-ը:

Կարիներս բաց ե ամեն ու բացի ընդհանուր
հանգսյան ուրերից:



ՍՏԱԽԱՆՈՎԱԿԱՆԻ-ԳՐԱԴԱՐԱՆ

622

F-80

My

Ս. Ա. ԲՈՋՅԱՆ

Ստալինի միության ինժեներ

ԱՂՐ. Պ. Մ. Գ. Տ. Հ. ԲԱՆՎՈՐ
ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԲԱԳՎԻ ԿԱԲԻՆԵՏ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ
ՅԵՐԿՐԱԲԱՆԻ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

(ինժ. Ա. Գ. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ փորձը)

ԹՈՂԱՐԿՈՒՄ 5



ՊՄԳՏՀ — ԾԱԺԿ — ԱԴՐՊՄԳՏՀ

ԲԱԳՈՒ—1939—ՄՈՍԿՎԱ

Խմբագիր՝ Հ. Ա. ԱՄԻՐԻՍՆՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր և սրբագրիչ՝ ՅԵ. ՈՍԻՊՈՎ
Թարգմանեց ինժ. Ջ. ԳԵՂԱՄՅԱՆ



870
39

Сдано в набор 20/IX-38 г.
Разрешено к печати 25/XII-38 г.
11/4 печ л. 49.240 тип. зн.

Главлит 6492. Заказ 2455. Тираж 500.
Тип. „Кр. Восток“, Баку, ул. Юного пионера, 84.

ՆԵՐԱԾՈՒՅՈՒՆ

Աղբբեջանի նավթային տրեստների հանքերում յերկրաբանական բաժինների կազմակերպումը նոր գործ է:

Հետևելով Գրոզնու որինակին, Բագվի նավթահանքերում յերկրաբանական սպասարկումն անմիջապես նավթա անման տեղամասին մոտեցնելու համար, 1936 թվ. փետրվար ամսից ստեղծվեցին հանքային շահագործական յերկրաբանների պաշտոնները:

Նրանց հանձնարարված է պատվավոր և պատասխանատու խնդիր—աջակցել շահագործման աշխատողներին, վորոնք նավթահանումն ավելացնելու համար ծանրաբեռնված են ընթացիք, ոպերատիվ աշխատանքով:

Հաղիվ թե գտնվի հանքի աշխատանքների հետ կապված վորևե տեխնիկական

հարց, վորը չհետաքրքրի հանքային յերկրաբանին:

Հանքային յերկրաբանական բաժնի ֆունկցիաները շատ բազմազան են: Բացի հորերի պասպորտացումից և ճշգրիտ հաշվառքից, հանքային յերկրաբանը պետք է.

ա) Տա ամեն մի շահագործվող հորի և շահագործման ոբյեկտի յերկրաբանական ճիշտ բնութագիրը:

բ) Վորոշի շահագործման յեղանակը և սահմանի հորերի ոպտիմալ ռեժիմը, հորերի և շերտի պոռնենցյալ հնարավորությունների առավելագույն ոգտագործման նպատակով:

գ) Վերականգնի լիկվիդացիայի յենթարկված և կանգնեցրած հորերը, այդպիսով ստեղծելով կայուն անընդհատ աճող նավթահանույթ:

դ) Հսկի շահագործվող հորերում սահմանված ռեժիմի կատարմանը:

ե) Անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնի նոր, առաջավոր տեխնիկայի արմատացման համար:

զ) Հսկի ընդերքի պահպանության կանոնների կատարմանը, նրանց ռացիոնալ շահագործման համար:

Հանքային յերկրաբանը պարտավոր է հանքում արմատացնել նոր արտադրական կուլտուրան, սպառազինել հորերը և ողաբախշիչ մարտկոցներն անհրաժեշտ չափողական անոթներով, խնամքով մշակել նյութերը, անհրաժեշտ յեզրակացություններ հանել և կուլտուրապես կազմակերպել կանոնավոր տեխնոլոգիական պրոցեսը:

Լազար Մոխեսյելիչ Կազանովիչը բարձր գնահատելով հանքային յերկրաբանի դերը, նավթագործների համամիութենական խորհրդակցությունում, ցույց տվեց, վոր յերկրաբանն իր լավ աշխատանքով կարող է հարստացնել հանքավայրը: Այսպիսով հանքային յերկրաբանի դերը հանքի ոպերատիվ և հետախուզական աշխատանքների համակարգության մեջ բավական խոշոր է:

Ժողովրդի թշնամիները յերկար ժամանակ ջանք են գործադրել նավթային տրեստներում հանքային յերկրաբանների դերն

ու ֆունկցիաները սահմանափակելու, լիովին դիմադրկելու նրանց և թույլ չտալով նրանց ինքնուրույն վորոշել ընդերքի շահագործման կարևոր խնդիրները և առավելագույն չափով ոգտագործել շահագործական հնարավորությունները:

Նրանք ամեն կերպ ձգտում էին խճճել հորերի պասաժորտացումը և դոկումենտացումը, տապալել շերտերի ռեժիմի ուսումնասիրության ուղղությամբ հետազոտական աշխատանքները և ապագադացման արդյունավետ հորերը լիկվիդացիայի և կոնսերվացիայի յենթարկելու միջոցով վոչնչացնել նավթի ահագին պաշարը: Ահա մի ալալիսի բարձիթող արված տեղամասում, Ստալիննեվթ տրեստի 3-րդ հանքում 1937 թ. սկզբին յուր աշխատանքն ս'սեց Արամ Գրիգորի Սարգսյանը:

Յերիտասարդ յերկրաբանի հենց առաջին ձեռնարկումները դիմադրության հանդիպեցին, տրեստի յերկրաբանական բյուրոյում խցկված, ժողովրդի թշնամիների կողմից: Նա ընդհարվեց թշնամական նենգու-

թյուններին, վորոնք շարքից դուրս գցեցին վոչ միայն շատ արդյունավետ հորեր, այլև ամբողջ շերտեր: Ժողովրդի թշնամիներին մերկացնելուց և տրեստի հին դեկավարությունը վոխվելուց հետո, բեղմնավոր աշխատանքի լայն ասպարեզ բացվեց: Ամեն մի հորն ուսումնասիրելու համար, տվյալ հանքերի շերտերի յերկրաբանական առանձնահատկությունների խոր ուսումնասիրության նպատակով մոցվեց հորերի հաշվառքը և պասաժորտացումը:

Հորերի լավագույն ռեժիմ սահմանելու նպատակով Յակովլեվի ապարատի ոգնությամբ հետախուզման յենթարկվեց վոչ միայն գործող հորերի ֆոնդը, այլև 114 կանգնեցրած և ավելի քան 30 լիկվիդացիայի յենթարկված հոր, վերականգնվեցին:

Առաջավոր ստալանովականները և հանքի դեկավարությունն ամեն կերպ աջակցում էին ընկ. Սարգսյանին: Ձեռք-ձեռքի տված նրանք պալքարում էին հանքային տնտեսության բոլոր տեղամասերում աշ-

խառանքի կուլտուրական վոճի արմատացման համար:

Հորերի դերիսի հաշվառւոյ

Այդ աշխատանքն սկսեց կարգավորվել յերբ նաովթի հաշվետարներն անցան հանքային յերկրաբանների կարգադրության տակ: 1938 թ. հունվար ամսից հանքային յերկրաբանների միջոցով մշակվում և ուղղվում են հորերի նաովթի դերիտի չափումների ամսական գրաֆիկները: Գրաֆիկներում խաչերով նշանակված են հորերի չափման որերը:

Գրաֆիկը կազմված է այն հաշվով, վոր մի քանի հորերում (3, 7, 10 և այլն) քիչ թվով չափումներ լինեն (վերոհիշյալ դեպքում յերկուսական չափում): Գրաֆիկները կազմվում են չափողների և նաովթահան բրիգադների մասնակցությամբ: Աշխատող 100 նասոսային հորերի դերիտը չափվում է 3 որը մի անգամ, իսկ 35 կոմպլեքսորային հորերում որումեջ: Հանքի յերկրաբանական բաժինը նաովթի չափողների հրահանգումից

Հորերի դերիտը հաշվելու գրաֆիկը

Հաշվորդները հանգստանյալն որերը 6, 12, 18, 24, 30												
Բերդադ- ները	№ № ըստ կարգի	Հորերի №№	Ամսվա որերը									
			1	2	3	4	5	7	8	9	10	
1	1	159	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	2	161	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	3	166	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	4	277	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	5	284	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	6	295	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	7	445	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	8	482	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	9	713	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
	10	796	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Ընդամենը հորերը			4	4	2	4	4	2	4	4	2	

բացի, բարձրացնում են նրանց տեխնիկական մակարդակը:

Չափումը տալիս է հարուստ նյութ, վորի ոգնությամբ սահմանվում է հորերի աշխատանքի ամենաձեռնառու բաժինը և ըստուգվում է անցկացրած տեխնիկական միջոցառումների արդյունքը:

Դեբիտի ճշգրիտ չափումով հիմնվում են հորերի այս կամ այն յեղանակով շահագործելու շահավետությունը (խորաքաշ նաստով կամ կոմպրեսսով) որինակ, գաղի սպառման և դեբիտի ճշգրիտ հաշվառքով սահմանված եր, վոր սակավադեբիտ հորերը կոմպրեսսորային յեղանակով շահագործելու, փոխարեն ձեռնառու յե նաստային յեղանակով, վորովհետև սակավադեբիտ հորերից նավթի 1 կ. վերելքի համար սպառվում է 3—4 անգամ ավելի ոգ, քան բազմադեբիտ հորերում:

Այս նկատառումներից յեղնելով, 1938 թ. առաջին յեռամսյակում փոխադրեցին նաստային շահագործման 8 հոր, վորոնք վոչ միայն բեռնաթափեցին կոմպրեսսորային

պարկը, վորն անհրաժեշտ եր կանգնեցված կոմպրեսսորային հորերի գործարկման համար, այլև ավելացրին նավթի դեբիտը: Այդ միջոցառումը նպաստում է նաև ընդերքի պահպանմանը, շերտերի հեղեղումը կանխելու տեսակետից:

Տեխնիկական միջոցառումների կիրառումը

Մի շարք ամենահասարակ միջոցառումներ կիրառելով, հանքը խիստ բարձրացրեց կոմպրեսսորային և նաստային շտապ հորերի դեբիտը: Կոմպրեսսորային հորերում գաղային հաշվեցույց—ծախսաչափեր դնելու հետևանքով մեքենայացված նավթահանույթն ավելացնելով 780-ից մինչև 900 տոնն:

Միջոցառումները շատ բազմազան եյին, ինչպես որինակ:

ա) Շտուկերի տրամագիծը փոխելու միջոցով 1173 հորում փոփոխման յենթարկվեց ճնշումը շերտի վրա, վորի հետևանքով

ել նալթա հանումը 30 տոննից հասավ 70 տոննի:

բ) Շերտի ճնշման պակասեցումը, վերահան խողովակների սուղումն ավելացնելու միջոցով 1236 հորերի խողովակները 100 մետր ավելացնելուց հետո, հանույթը բարձրացավ 40-ից մինչև 90 տոնն, իսկ 711 հորում՝ 40-ից մինչև 70 տոնն, վերահան խողովակները 60 մետր ավելացնելուց հետո և այլն:

գ) 797 հորում ֆիլարը լվանալուց հետո նալթի դեբիտն ավելացավ 30 տոննով:

դ) Հորերի բնույթի ճշգրիտ ուսումնասիրությունը հայտարերեց, վոր մի քանի հորեր, ինչպես 1068-ը և 1145-ն աշխատում են առանց ավազի: Այդ հորերում հաջողությամբ կիրառված եր ողի մատուցման կենտրոնացված յեղանակը, վորի շահավետությունը ժխտում եյին ֆլասարարները: Այդ յեղանակի կիրառման հետևանքով հիշյալ յերկու հորերի հանույթը բարձրացավ 7-ից մինչև 100 տոնն:

Սորաքաշ նասոսային սեկտորում, տեխնիկական միջոցառումներ կիրառելով, վոչ պակաս եֆեկտ ստացվեց տեխնոլոգիական ռեժիմը սահմանելու տեսակետից:

Աշխատանքը գնում եր հետևյալ ուղղությամբ:

ա) Սորաքաշ նասոսի աշխատանքի պարամետրի փոխումը շարժընթացի յերկարության, տատանման թվի, նասոսի և նասոսային խողովակների տրամագծերի ավելացման միջոցով: Այսպես որինակ, 380 հորում տատանման թվի փոխումը 3-ից մինչև 10-ը, ավելացրեց դեբիտը 2-ից մինչև 10 տոնն, իսկ 71 հորում, վորը կցված եր նախորդին 2,5-ից մինչև 17 տոնն, իսկ 78 հորում $2\frac{1}{2}$ խողովակները 3"-ի և 56 միլ. նասոսը 70 միլիմետրանոցի, փոխելուց հետո, դեբիտն աճեց 16-ից մինչև 26 տոնն և այլն:

բ) Հորերի պլանային—նախազգուշական նորոգում (նասոսի ամենաշատ ֆլասաված մասերի և վոչ հերմետիկ խողովակների փոխումը): 715 հորում վոչ հերմետիկ խո-

դովակաները փոխելուց հետո, հանույթն ավելացավ 15-ից մինչև 20 տոնն, 407 հորում գնդիկների և ընկերի փոխելուց հետո ղեբիտն ավելացավ 13-ից մինչև 18 տոնն:

զ) Պլանային—նախադգուշական նորոգում, վերգենտյա սարքավորման (ստանոկ—ձոճանակների) փոխումը: 79 հորի ստանոկ ձոճանակի անպետքացած մասերը փոխելուց հետո (վորի հետևանքով տատանման թիվն ավելացավ 3-ից մինչև 8-ը) ղեբիտը բարձրացավ 0,5-ից մինչև 5 տոնն:

դ) Գազային—ավազային խարիտիների կիրառում: 450 հորում գազային—ավազային խարիտն սահմանելուց հետո, ղեբիտն ավելացավ 0,5-ից մինչև 2,5 տոննա:

դ) Ֆիլտրների մասնակի տանպոնացման յեղանակի լայն արմատացումը, հեղեղված հորերում:

Ֆիլտրների մասնակի տանպոնացումը 100 տոկոսով հեղեղված մի շարք հորերում, վորն իրագործելուց ընկ. Սարգսյանի նախաձեռնությամբ, տվեց փայլուն արդյունքներ:

291, 191, 424 և 592 հորերի մասնակի տանպոնացումներից հետո մտան նորմալ շահագործման և ջրի փոխարեն սկսեցին տալ 3—5 տոնն նավթ: Յերկրաբանական բաժինը կազմեց ֆիլտրների մասնաշակի տանպոնացման մասսայական կիրառման մանրամաս պլան:

Հետախուզական աշխատանքներ

Յերկար ժամանակ ժողովրդի թշնամիների քարոզում էյին առանձնապես Իլիչի բուխտայի 3-րդ շերտի ուժասպառության և վերին շերտերի հեղեղման «թեորիան»: Բայց այդ թշնամական «թեորիան» յերկրաբան Սարգսյանը վճռականորեն հերքեց:

Շնորհիվ նրա նախաձեռնության հնարամրտութան և համարձակ արտադրական ոխիկի, հաստատված է, վոր 3-րդ շերտը դեռ կարող է յերկրին տալ տասնյակ և հարյուր հազար տոնն նավթ:

Հետադոտական աշխատանքի կարգով ընկ. Սարգսյանը կազմեց 3-րդ հորիզոնի

քարտը (մինչ այդ քարտ չկար և տվյալները շատ սահմանափակ ու խառն էյին):

Քարտը ցույց տվեց, վոր շատ հորերի խորությունը, այդ հորիզոնին հասցնելուց հետո, նրանք կարող են նավթ տալ:

Դրա ամենալավ ասպացույցը յեղավ 4-րդ շերտում առաջ լիկվիդացման յենթարկված 309 հորի շահագործման հանձնելը: 1938 թ. սկզբներին նրա խորությունը հասցրվեց մինչև 3-րդ հորիզոնը: Հորը տալիս է 15 տոնն թեթև նավթ:

Արդեն գործող 82 և 85 հորերը 309 հորի հետ տալիս են (3-րդ հորիզոնից) մոտ 40 տոնն նավթ:

Այդ յերեք հորերի աշխատանքի արդյունքները լիովին հաստատեցին 3-րդ հորիզոնի նավթատվության կոնտուրը:

Կանգնեցրած յեվ լիկվիդացիայի յենթարկված հորերի գործարկումը

Ձեռի տակ ունենալով մեծ քանակությամբ հետադոտակա նյութ և հորերի

ճշգրիտ բնութագիր, այսինքն յուր հրապարակի պարզ յերկրաբանական կողմնորոշումըն ունենլով, հանքի կոլլեկտիվը, զինված նավթագործների համամիութենական խորհրդակցության վորոշումներով և ստալինյան ժողկոմ ընկ. Կազանովիչի 98 հրամանով, սկսեց հորերի կանոնավոր տեխնոլոգիական ռեժիմ սահմանելու աշխատանքները: Բացի այդ ունենալով կանգնեցրած հորերի հարուստ ռզերվ նա մշակել է նրանց գործարկման գրաֆիկը:

Ընկեր Լ. Մ. Կազանովիչի հրամանը կատարելու նպատակով 114 կանգնեցրած հորերից 1938 թվին, գրաֆիկով նախատեսնված է շահագործման հանձնել 93 հոր, այդ թվում լիկվիդացման յենթարկված 6 հոր:

Հանքի բոլոր ղեկավար աշխատողները նավթահանման բրիգադիրները, հանքային մեքենագետը, ավագ ելեկտրիկը և այլն (ձեռքի տակ ունեն այդ գրաֆիկը):

Նավթագործների համամիութենական խորհրդակցությունից հետո, կարճ ժամա-

370
39

[illegible][illegible]

նակվա ընթացքում, գործարկված են 22 կանգնած հոր: Դրանցից 221 հորը, վորը 1936 թվից չէր գործում, գործարկված և յուրացված է 9 ժամվա ընթացքում, իսկ 295 հորը 170 մետր խցանով, վորը յերկու տարուց ավել դադարել էր աշխատելուց, շահագործման համար պատրաստվել է 20 ժամվա ընթացքում, շնորհիվ անընդհատ լվացման յեղանակի կիրառման (Ֆիսոնի մեթոդ):

Գործարկված են նաև յերկար ժամանակ կանգ առած կոմպրեսորային հորերից 1267 և 1212-ը, վորոնք տալիս են 120 տոնն նավթ:

1267, 295, 221 և 1212 հորերը շահագործման են հանձնված հանքի ստախանովականներ հյուսն Մամեդ Զափարովի, ոպերատոր Աղա-Ռզա Ասլանովի, նավթի վարպետներ Բ. Ի. Կատլովի, Ա. Ռ. Ալիբեգովի և ուրիշների ակտիվ ոգնությամբ:

Այդ բոլորը հնարավորություն տվեց հանքի կոլեկտիվին անշեղորեն ամսե-ամիս բարձրացնել նավթահանումը, առանց հորա-

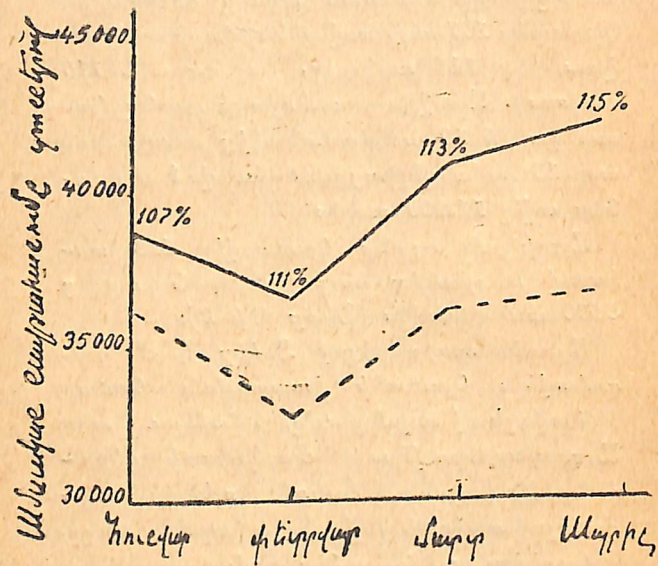
փորումից նոր հորեր ստանաու (1937 թ. ոգոստոսի 1-ից սկսած): Այդպես յեթե հանքը նավթահանման պլանը հունվարին կատարեց 107 տոկոսով, փետրվարին արդեն կատարեց 111 տոկոսով, իսկ մարտին 115 տոկոսով: Առաջին յեռամսյակի պլանը կատարված է 10 որ ժամանակից առաջ, իսկ այդ 10 որվա ընթացքում հանված է պլանից ավել 11.000 տոնն:

Ապրիլյան պլանը կատարվեց 118 տոկոսով և պլանից դուրս յերկրին տրվեց 5400 տոնն նավթ: (Նկար 1 և 2):

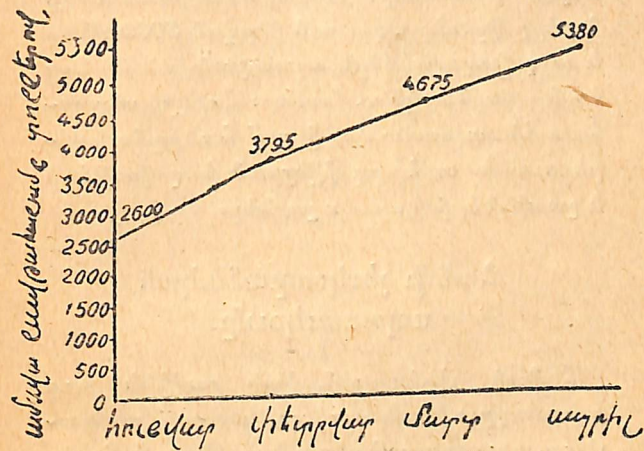
Այսպես պայքարելով Ընկեր Լ. Մ. Կազանովիչի հրամանի կատարման համար և ծավալելով սոցմրցումը, նվաճելու Ծանր Արդյունաբերության Ժողկոմատի գերազանցիկի կոչումը, հանքի կոլեկտիվը նըվաճելով տրեստի փոխանցիկ կարմիր դրոշը, ամուր պահում է իր ձեռքում:

ՆԵՐՖԻՆ ՈՆԵՈՒՐԱՆԵՐԻ ՈԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ

Ցակովիվի ապարատով նասոսային աշխատող հորերը խնամքով հետադոտելուց



Նկար. 1



Նկար. 2

հետո (դինամիկական մակարդակի հետա-
դուստւմ) 45 հորում հայտաբերվեց ավե-
րորդ իջեցրած 7000 հազար մետր խողովակ-
ներ և շտանգներ: Այդ քանակից առանց
հորերը վնասելու դուրս ե բերված 5000 մետր
և այդ խողովակներն ոգտադործված են նոր
հորեր գործարկելու համար: Հորերի անընդ-
հատ հետադոտման միջոցով հանքը հայտա-
բերում ե ավելորդ իջեցրած խողովակների
և շտանգների նոր պաշարներ:

Հանքի յերկրաբանական սպասարկումը

Հանքի յերկրաբանական բաժինն յուր
տրամադրության տակ ունենալով անհրա-
ժեշտ քարտողքափական նյութերը և հորե-
րի բնութագիրը, կարիք չունի տրեստի
յերկրաբանական բաժնի նյութերին: Ամեն
մի հոր պատարտ ունի, վորտեղ պատկե-
րացված ե հորի ամբողջ կյանքը, հորա-
փորման սկզբից մինչև շահագործման վեր-
ջին օրերը: Շատ պատարտներ վերա-

կանգնած են ճշգրտված հանքի հին բան-
վորների և ինժեներների ոգնությամբ:

Բացի յերկրաբանական նյութերից, ընկ.
Սարգսյանը հանքի յերկրաբանական բաժ-
նում հավաքելու սխտեմատիզացիայի յե
յենթարկել ըստ տարիների՝ հանքային դո-
կումենտացիայի ամբողջ արխիվային նյու-
թերը: Այդ դոկումենտացիան հնարավորու-
թյուն ե տալիս պարզել հորի անցյալը և
շահագործվող հորերի յուրացման բնութա-
գիրը:

Հանքային յերկրաբանի աւխտահանքի ուր

Առավոտվանց ընկ. Սարգսյանը նավթա-
հանման բրիգադների հետ շրջում ե բոլոր
հանքերն ու ամբարները և առաջացած բո-
լոր խնդիրները վորոշում ե տեղն ու տեղը:
Բոլոր նյութերն մանրամասն քննելուց
հետո, նա բրիգադիրներին յուրաքանչյուր
հորի մասին ցուցումներ ե տալիս: Ավե-
լի բարդ խնդիրներ վճռելիս յերկրաբան

Մարգսյանը ցուցումներ եւ ստանում ավագ
 յերկրաբանների կողմից:

Անհետաձգելի ոպերատիվ հարցերը վոր-
 շելուց նա յուր ոգնական Մ. Տ. Պրոնինայի
 հետ զբաղվում ե զոկումենտացիայով եւ կու-
 տակված նյութերի մշակմամբ:

Անհրաժեշտ ե նշել, վոր հանքի յերկրա-
 բանական սպասարկումն ընկ. Սարգսյանը
 կազմակերպել ե շատ ռացիոնալ կերպով:
 Այդ տեսակետով նրա յերկրաբանական
 բաժինը մյուս հանքերի համար որինակ
 կարող ե ծառայել: Հանքի յերկու յերկրա-
 բանների մեջ աշխատանքի բաժանում ե
 կատարված: Ընկ. Սարգսյանն ավագ եւ
 զբաղվում ե գլխավորապես հանքի ընթա-
 ցիկ, ոպերատիվ աշխատանքով: Իսկ նրա
 ոգնական ընկ. Պրոնինան զբաղված ե գո-
 կումենտացիայի ե հետազոտական հարցե-
 րով, տեղյակ ե հորերում կատարվող բոլոր
 ոպերատիվ աշխատանքներին: Աշխատանքի
 այդպիսի կազմակերպումը հնարավորու-
 թյուն ե տալիս մեկի կամ մյուսի բացակա-
 յության դեպքում փոխարինելու իրար:

ՊԱՄՈՐՈՐՏՆԵՐԻ ՇԱՐՔԱԿԱՆ ԳՐԱՑԱՆԿԸ

№ 1267 հոր, Գառակուտի սլանի վրա L—10

Տեխնիկական կտրվածք՝ 1^ս—24 մ, 14^ս—463 մ, (375 տակա-
 ցեմենտ), 7^ս—1409 մ, (տակաւ ցեմենտ)

1-ին ՇԱՆԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՔՅԵԿՏ (ՇԱՆԱԳՈՐԾՄԱՆ ՍԿԻՋԲԸ):

Հորիզոն ՀԱՄ. խորութիւնը 1409 մ, շահագործման յեղանակ-
 ֆիլտրը 1409—1403 մ, , երբ—կամպրեսորային
 Շահագործման սկիզբը ե դեբիտը հեղեղման թիվը 28/VIII
 28/1-36 թ. 60 տոնն 1937 թ.
 Շահագործման վերջը ե դեբիտը ջրի ընդլայնելը ե կրն-
 28/VIII-37 թ. 100% ջուր տուր

2-րդ ՇԱՆԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՔՅԵԿՏԸ (1-ին ՎԵՐԱՊԱՐՁՈՒՄ)

Հորիզոն ՀԱՄ. խորութիւնը 1937 մ, շահագործման յեղանակ-
 ֆիլտրը 1496—1494 մ, —կամպրեսորային
 Շահագործման սկիզբը ե դեբիտը հեղեղման թիվը
 21/1-38 թ. 70 տոնն
 Շահագործման վերջը ե դեբիտը

3-րդ ՇԱՆԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՔՅԵԿՏ (2-րդ ՎԵՐԱՊԱՐՁՈՒՄ) ՅԵՎ ԱՅՆ

Մի Բանի գործնական արդյունքներ

Հանքի յերկրաբանական բաժինը, վորը ղեկավարում է ընկ. Սարգսյանը հատուկ ուշադրություն է դարձնում յերկար կանգնած բազմադերիտ և առաջներում թշնամիների կողմից լիկվիդացիայի յենթարկված եֆֆեկտիվ հորերին: Նա առաջ է քաշում նավթահանման հետագա աճի հետ կապված նոր խնդիրներ և վճռում դրանք, հենվելով բանվոր ստախանովականների և հանքի բրիգադիրների ակտիվության վրա:

Հորերի անընդհատ աշխատանք և լավագույն պեժիմ ստեղծելու համար, կադմված է նրանց պասպորտների ինքնորինակ շարժական գրացուցակ, վորը մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում հանքի յերկրաբանական սպասարկման տեսակետից և նպաստում է ամեն մի հորի վերաբերմամբ արագ և լիակատար կողմնորոշման: Պասպորտի առաջին յերեսում նշանակվում

են հորերը շահագործման վերադարձնելու բոլոր տեղեկությունները, իսկ մյուս յերեսներում մանրամասն նկարագրվում է յուրաքանչյուր շահագործման շերտի, հորի յուրացման բոլոր բնորոշ մոմենտները:

Հայտաբերվում է վերին հորիզոնի նավթատվությունը:

Ընկեր Լ. Մ. Կադանովիչի 93 հրամանը կատարելու կարգով, յերկրաբան Սարգսյանը մշակել է հորերի աշխատանքի ճիշտ տեխնոլոգիական պրոցեսը, վորը և իրագործվում է:

Այդ աշխատանքը ցույց տվեց, վոր հորերի դեբիտը փաստորեն հանույթի մակարդակի դիմաց, կարելի յե բարձրացնել նոյնիսկ 50 տոկոսով: Նա վճռականապես հերքում է դժբախտաբար գոյություն ունեցող, այսպես կոչված անկման կոեֆիցենտի «թեորիան» այսինքն շերտի նավթատվության «բնական նվաղեցման» վերաբերմամբ անհեթեթ կարծիքը:

Յերկրաբան Սարգսյանը ջախջախում է այդ, «թեորիան» հորերի աշխատանքի

տեխնոլոգիական պրոցեսի մանրամասն հետազոտությամբ և նրանց աշխատանքի ուղտիմալ ռեժիմ ստեղծելով: Նավթահանման նվազեցման մասին անհեթեթ կարծիքը հերքվում է հետևյալ դիագնոստիկները (նկ. 3—4):

3-րդ նկարի վրա ցույց է տրված կոմպլեքսսորային հորերի ռեժիմը:

Հորերի ղեքիտն այսպես կոչված «բնական անկման կոեֆեցիենտ», «թեորիայի» սնանկությունն ակնառու կերպով յերևւում է այդ դիագնոստիկից:

1254 և 1263 հորերը շնորհիվ կանոնավոր տեխնոլոգիական ռեժիմի և աշխատանքի անընդհատ պրոցեսի, ավելացրին իրենց ղեքիտը—առաջինը 1,5 անգամ իսկ յերկրորդը՝ 2 անգամ, հետևյալ միջոցառումներից հետո: 1254 հորում հանված է շտուգերը, իսկ 1263 հորում ավելացված է 2,5" վերհանման խողովակների սուղումը:

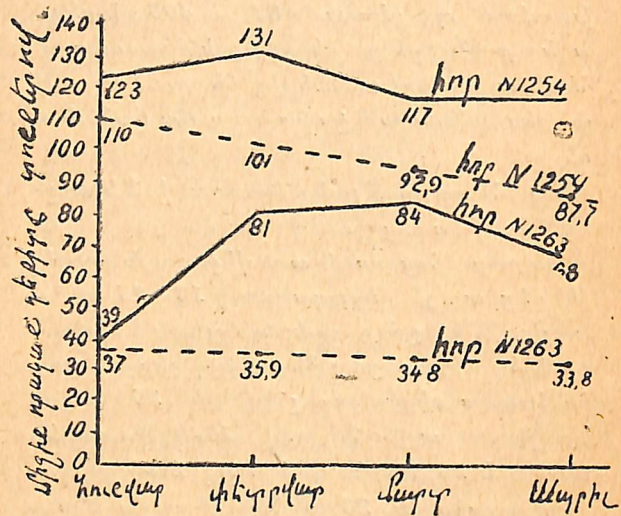
Սորաքարշ նասոսային տեխնոլոգիական ռեժիմի դիագնոստիկ նույնպես ցույց է տա-

լիս հորերի ղեքիտի «բնական անկման կոեֆիցիենտի» «թեորիայի», սնանկությունը: Կանոնավոր տեխնոլոգիական ռեժիմով աշխատելու պրոցեսում 87 և 408 հորերը ավելացրին իրենց ղեքիտը յերկու անգամ հետևյալ միջոցառումներից հետո, 87 հորում փոխեցին նասոսի չափազանց մաշված մասերը:

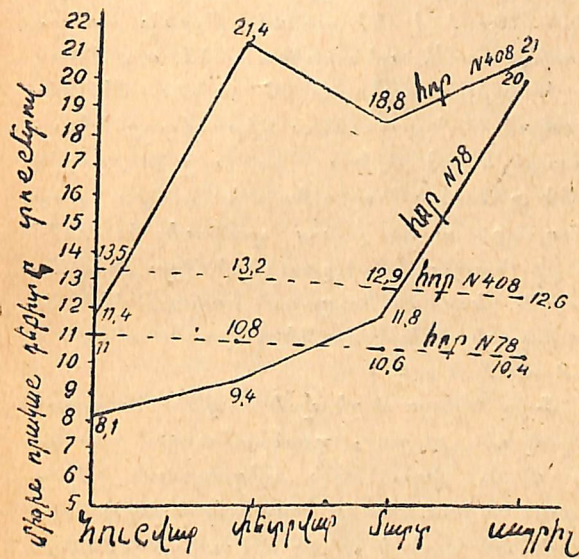
Այս ճշմարտությունը հաստատված է բազմաթիվ փաստերով:

Յերրորդ հորիզոնի առավելագույն նավթի ղեքիտը չի գերազանցում 12—15 տոննայից: Մի շարք տեխնիկական միջոցառումներ կիրառելուց հետո այդ շերտի շատ հորերն սկսեցին տալ մինչև 25 տոնն նավթ և այլն: 78 հորը 16-ի փոխարեն տալիս է 26 տոնն, 634 հորը 15-ի փոխարեն տալիս է 25 տոնն և այլն: Հանքի շատ հորերը բարձրացրին նավթահանումը և միուս շերտերից (5, 10, 11, 15, 17 և այլն):

Անհրաժեշտ է շեշտել, վոր խոր պառկած հորիզոնների հորերի ղեքիտն աճում էր



Նկար 3



Նկար 4

յերկու և ավելի անգամ, չնայած նրան, վոր շերտերը նրանցից աշխատում եյին ջրի (ներքին) մեծ քանակությամբ առկայությամբ: Այսպես որինակ 711 հորը 12-րդ սվիտայից տալիս ե 40 տոնն: Տեխնիկական միջոցառումներ կիրառելուց հետո, տալիս ե 70 տոնն: Այդ հորը ներքեվից մեծ քանակությամբ ջուր եր տալիս, վորի հոսանքն այժմ խիստ պակասել ե: 1173 հորը (շատրվանոդ) շտուկերի ճիշտ ընտրության շնորհիվ, սղբում նախագծված 30 տոննայի փոխարեն, ներկայումս տալիս ե 70 տոնն և այլն:

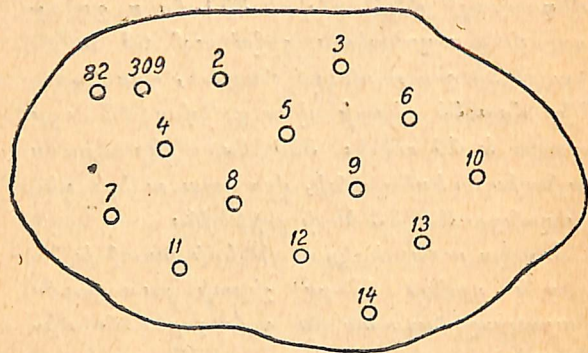
5-րդ նկարում բերված նավթային շերտի մշակման քարտը, գործնականում պարզում ե, վոր հորի տեղադրման յերկրաբանական ցանցը կարող ե փոխվել, վորովհետև հորերի միջին ընդունելի թվական տարբերությունները նրանց զասավորման համար դեռևս հիմնավորում չի նշանակում: Միայն ցեմենտացման աստիճանը կարող ե շերտերի մշակման չափանիշ հանդիսանալ: Բացառիկ չեն դեպքերը, յերբ յերկու

իրար մոտ կանգնած հորերը շահագործման բոլոր հավասար պայմաններում, տալիս են խիստ տարբեր դերիտ:

Ստալիննեվթրեստի 3-րդ հանքում լիվիդացիայի յենթարկված 309 հորը շահագործման սկզբնական շրջանում 60 տոնն նավթ եր շատրվանում չնայած, վոր նրանից մոտ 50 մետրի վրա գտնվող 82 հորը տալիս ե 10 տոնն: 309 հորը ներկայումս այնպիսի դերիտ ունի, վոր շատ ավելի գերազանցում ե 82 հորի դերիտին:

Ներկայումս յերկրաբանների առաջ խընդիր ե դրված 17-րդ շերտի յուրացումը խորաքաշ նասոսային շահագործման միջոցով:

Ընկ. Սարգսյանը մտահոգված ե այն հարցով, թե արդյոք նավթ չկա այսպես կոչված հեղեղված հանքերում: Հնարավոր ե, վոր հեղեղումը ժամանակավոր յերեվույթ ե: Նա չսխալվեց, 16-րդ շերտի 1198 հորը, վորը յերկար ժամանակ համարվում եր վերջնականապես հեղեղված, գործարկելուց հետո տվեց մաքուր նավթ:



Նկար 5

Այդ յենթադրությունն արդարացալ նաև № 298 հորի վերաբերմամբ, վորը լիկվիդացիայի յեր յենթարկված դեռևս 1936 թվից ինչպես վերջնականապես հեղիղված հոր: Դա հանքի յերկրաբանական բաժնի առաջ բացեց նոր հեռանկարներ շերտի լուր հնարավորությունները ոգտագործելու համար:

Յերկրաբան Սարգսյանի փորձից հետևելում ե, վոր յուրաքանչյուր հանք, շխատանքի կանոնավոր կազմավերվմամբ և արտադրական բոլոր խնդիրները պարզորոշ վորոշելով, հնարավորություն ունի կատարել և զերակատարել կառավորության և կուսակցության կողմից մեր առաջ դրված առաջադրանքները, նավթահանումը վճռականապես բարձրացնելու ուղղությամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն	3
2. Հորերի դերերի հաշվառքը	8
3. Տեխնիկական միջոցառումների կիրառումը	11
4. Հետախուզական աշխատանքներ	15
5. Կանգնեցրած և լիկվիդացիայի յենթարկված հ բերի գործարկումը	16
6. Ներքին ուսուրանների ոգտագործումը	21
7. Հանքի յերկրաբանական սպասարկումը	24
8. Հանքի յերկրաբանի աշխատանքի որը	25
9. Մի քանի գործնական արդյունքներ	28



622.74

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0276532

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊ.

Ա.Ն.—3 (3)—1

12 874

1939

БИБЛИОТЕЧКА СТАХАНОВЦА

С. А. Бозиян

РАБОТА ПРОМЫСЛОВОГО ГЕОЛОГА

(Опыт инж. А. Г. Сарки)



АзГОНТИ

Баку—1939—Москва

622
F-80